

Kendelse

afsagt den 26. maj 2020

Sag nr. 2019-80-0374

FOA s.m.f. [Klager]

mod

TV 2

FOA s.m.f. [Klager] har ved advokat Mogens Dyhr Vestergaard klaget til Pressenævnet over traileren til udsendelsen *"Daginstitutioner bag facaden"*, som blev bragt den 17. maj 2019 på TV 2, idet hun mener, at god presseskik er tilsidesat.

[Klager] har klaget over TV 2s offentliggørelse af optagelser indhentet med skjult kamera, som hun ikke har givet samtykke til blev bragt. [Klager] har desuden klaget over TV 2s brug af muldvarp.

1 Sagsfremstilling

Den påklagede trailer

TV 2 bragte den 17. maj 2019 en trailer til dokumentarudsendelsen *"Daginstitutioner bag facaden"* på TV 2, som fortsat er tilgængelig på play.tv2.dk.

Traileren varer ca. 42 sekunder og indledes med optagelser af en voxpop med forældre, der ses stående på en vej:

"Journalisten: Er du glad for den her institution?

Forælder A: Det er jeg. Ja, det er jeg i den grad.

Forælder B: Vi er meget glade for den her institution.

Forælder C: Man regner jo med, at når man afleverer sit kæreste eje, jamen altså så bliver der passet godt på dem."

Der klippes til optagelser fra en daginstitution, hvor TV 2s muldvarp, [Muldvarpen], ses at sætte et kamera op i en stue, mens der høres følgende speak:

"Speak, voiceover: TV 2 dokumentar undersøger kritiske forhold i københavnske daginstitutioner."

Der klippes til optagelser fra en stue med to børn og pædagogmedhjælper [Klager], hvor en forælder afleverer sit barn til [Klager]. [Klager]s og børnenes ansigter ses slørede, mens forældrens ansigt ikke ses sløret. Der høres følgende speak, mens der samtidig høres gråd fra barnet, der bliver afleveret:

”Speak, voiceover: Hvordan har dit barn det, når du har sagt farvel?”

Der klippes herefter til optagelser af et forældrepar, der sidder med en bærbar computer og ser optagelserne fra institutionsstuen. [Klager] høres i speak, mens der samtidig høres gråd fra barnet. [Klager] er stemmesløret:

”[Klager]: Hej, hej.

Barnet: Far?

[Klager]: Nej, far er på arbejde. Slut!

Barnet: Mor?

[Klager]: Nej, mor er på arbejde. Slut! Du skal tie stille, nu. Du er en kæmpe egoist!

Speak, voiceover, mens skærmtæksten ”TIRSDAG 20.00 DAGINSTITUTIONER BAG FACADEN” vises: Daginstitutioner bag facaden. Tirsdag kl. 20 på TV 2 og TV 2 PLAY.”

Efter offentliggørelsen

TV 2 bragte den 22. maj 2019 en redigeret version af traileren på TV 2, hvor [Klager]s stemme er ændret i forhold til den oprindelige stemmeslørning.

[Klager] klagede den 17. maj 2019 til TV 2. TV 2 afviste den 24. maj 2019 klagen. Klagen over afvisningen er modtaget i Pressenævnet den 19. august 2019.

2 Parternes synspunkter

2.1 [Klager]s synspunkter

Retlig interesse

[Klager] har anført, at hun har retlig interesse i indgivelsen af klagen, idet hun på trods af TV 2s slørning er identificerbar og er blevet genkendt og identificeret af familie, venner, bekendte samt forældre og pårørende til børn i den pågældende daginstitution.

[Klager] har ligeledes retlig interesse i indgivelsen af klagen, idet hun som en del af en begrænset medarbejderskare på institutioner, som den opmærksomme seer vil kunne identificere, eller i hvert fald indkredse, personligt bliver ramt af indslagets stærkt negative beskrivelse af forholdene på institutionerne. [Klager] har henvist til Pressenævnets kendelse i sag nr. 2008-6-728, hvor en vagt ansat på Kronborg var klageberettiget i forhold til en avisartikel, der rettede en generel kritik mod vagtkorpset på Kronborg.

*Skjult kamera**- Samtykke*

[Klager] har indledningsvis oplyst, at hun er ansat i [Daginstitutionen], som i udsendelsen betegnes ”den røde institution”, og hun optræder i traileren under sit virke som medarbejder uvidende om, at hun blev optaget med et ulovligt opsat skjult kamera.

Det følger af punkt B.7 i de presseetiske regler, at offentliggørelsen af skjulte optagelser uden de medvirkendes samtykke kun bør ske, hvis den samfundsmæssige interesse klart overstiger den enkeltes krav på beskyttelse, og hvis den fornødne journalistiske dokumentation ikke eller kun meget vanskeligt kan fremskaffes på anden måde.

Det fremgår af Pressenævnets praksis med afsæt i denne regel, at det er udgangspunktet, at anvendelse af skjult kamera uden samtykke fra de medvirkende er betænkeligt. Baggrunden for reglen skal findes i den omstændighed, at der er tale om optagelser og videregivelse foretaget i strid med straffelov og særlov på området, altså optagelser, der i udgangspunktet er ulovlige. Visning af sådanne optagelser bør kun tillades efter en nøje afvejning af den samfundsmæssige interesse i forhold til den enkeltes krav på beskyttelse. Det er således ikke en given sag, at skjult kamera kan tillades anvendt, når en journalist falder over et samfundsmæssigt problem, som ønskes belyst.

- Samfundsmæssig interesse

[Klager] har anført, at betingelserne for at anvende skjult kamera ikke er opfyldt, da de problematiske forhold, TV 2 har ønsket at afdække, fuldt ud kunne have været belyst på anden vis – via den aktindsigt i Københavns Kommunes kritiske tilsynsrapporter fra kontrolbesøg i daginstitutionerne, som også fremgår af udsendelsen. Brugen af skjult kamera har således ikke været proportional i forhold til formålet.

Formålet med optagelserne var ifølge udsendelsen at afdække, at forholdene i de københavnske daginstitutioner er kritisable.

[Muldvarpen] er en journaliststuderende med 15 års erfaring som pædagog, som Dokumentarkompagniet havde antaget til at lade sig ansætte som pædagog, først (i september og oktober 2018) i en institution, som i Københavns Kommunes interne evalueringssystem betegnes som en ”gul institution”, og dernæst (i december 2018 og januar 2019) i en institution, som i Københavns Kommunes interne evalueringssystem betegnes som en ”rød institution”.

De skjulte optagelser i den ”gule institution” blev efter det oplyste foretaget uden på forhånd at have søgt kommunen om tilladelse til at filme. Forud for de skjulte optagelser i ”den røde institution” havde TV 2 søgt om tilladelse fra kommunen til at filme i institutionen og havde fået afslag.

De over 400 daginstitutioner i Københavns Kommune bliver blandt andet målt på sociale relationer mellem børn og voksne, evnen til at skabe inklusion og fællesskab samt sprogindsatsen. Det foregår på den måde, at tilsynet kommer på anmeldt besøg en dag i institutionen.

Hvert område får en rød, gul eller grøn anmærkning, alt efter hvor godt det går i institutionen. En grøn betyder, at man skal vedligeholde indsatsen. En gul betyder, at man skal tilpasse indsatsen. En rød betyder, at der er behov for en ny og ændret indsats.

I Københavns Kommune var der sidste år 22 daginstitutioner, der fik røde anmærkninger i tilsynsrapporten. 35 % af institutionerne har en gul anmærkning, mens resten har en grøn smiley.

[Daginstitutionen] fik både i 2018 og 2019 anmærkningen ”behov for ny/ændret indsats” relateret til det mest grundlæggende pædagogiske arbejde og anmærkningen ”tilpasning af indsats” inden for de resterende områder.

Det fremgår af udsendelsen, at TV 2/Dokumentarkompagniet i forbindelse med produktionen af denne havde fået aktindsigt i en række af Københavns Kommunes kritiske tilsynsrapporter.

[Klager] har henvist til Pressenævnets kendelse i sag nr. 2008-6-0676, hvor det fandtes uberegtiget at anvende skjulte optagelser under henvisning til, at den samfundsmæssigt relevante problemstilling, man ønskede at rette fokus på, forelå belyst via tilsynsrapporter. Det anføres således i kendelsen:

”I den foreliggende sag finder Pressenævnet, at uanset om det måtte være af almen interesse at afdække forholdene for psykisk syges medicinering, har brugen af optagelser foretaget med skjult kamera ikke været nødvendig for udsendelsens formål, og nævnet udtaler sin kritik heraf. Nævnet har herved lagt vægt på, at der er et særligt hensyn at tage til de psykisk syge beboeres privatliv, og at det af embedslægeinstitutionens tilsynsrapporter og [C]s udtalelser fremgik, at der var problemer med medicinering på bostedet.”

TV 2s visning af optagelser foretaget med skjult kamera i traileren belyser således udelukkende problemer, der allerede er kendt fra de tilsynsrapporter, som TV 2/Dokumentarkompagniet via aktindsigt var kommet i besiddelse af, og som i øvrigt ligger offentligt tilgængelig på [Daginstitutionen]s hjemmeside. Brug af skjult kamera tjener i den foreliggende situation alene det formål at producere tv-underholdning i form af skjulte optagelser, som eksponerer [Klager], uagtet at hun ikke bærer ansvaret for den overordnede problemstilling, som udsendelsen tilsigter at adressere. TV 2 kunne have belyst nøjagtig samme problemstilling ved at dokumentere fra tilsynsrapporter og bede relevante politikere, embedsmænd og eksperter om at forholde sig hertil, hvorved TV 2 formentlig ikke ville have opnået samme underholdningsværdi, som den nævnte eksponering af [Klager] som menig medarbejder gav traileren.

- Sløring

[Klager] har anført, at gennemførte ansigts- og stemmesløring ikke har været effektiv, idet hun kan identificeres. Der er en særligt nærliggende risiko for genkendelse af [Klager], da hendes mand ejer en beværtning i den bydel, hvor de bor, hvorfor hun er et kendt ansigt i lokalmiljøet.

I tillæg til kravene indeholdt i punkt B.7 i de presseetiske regler er det i Pressenævnets praksis fastslået, at offentliggørelse af skjulte optagelser kun bør ske, hvis der er sket effektiv sløring af personen, der er genstand for den skjulte optagelse.

[Klager] har den 17. maj 2019 opfordret TV 2 til at foretage en yderligere sløring af henholdsvis hendes stemme og ansigt, inden udsendelsen blev bragt på flow-tv.

Den yderligere sløring, som blev gennemført af traileren den 24. maj 2019, er fortsat ikke tilstrækkelig, idet den fortsat udstiller [Klager] på en sådan måde, at hun var genkendelig både på billed- og lydoptagelserne.

TV 2 har i svaret til Pressenævnet henvist til en pressenævnssag, der vedrører skjulte optagelser fra et plejecenter, herunder fra en frokoststue, hvor Pressenævnet udtalte følgende:

”Klagernes ansigter, bilers registreringsnumre og andre forhold, der umiddelbart vil kunne medføre identificering af klagerne, er slørede. Nævnet finder, at der er foretaget en tilstrækkelig anonymisering, og at det forhold, at klagernes frisurer eller stemmer ikke var slørede, ikke kan føre til et andet resultat.”

[Klager] har henvist til Pressenævnets kendelse i sag nr. 2006-6-0361 og til Østre Landsrets dom i sagen U 2015.3565 Ø, hvor det fandtes at kunne sanktioneres, at personerne, der figurerede på de skjulte optagelser – beboere på et plejecenter, henholdsvis medarbejderne på et plejecenter. Landsretten skærpede eller præciserede standarden ”effektiv sløring” i sagen U 2015.3565 Ø, idet det heri anførtes:

”Det må lægges til grund, at sagsøgerne uanset sløringen af filmsekvenserne har kunnet genkendes af i hvert fald deres pårørende og bekendte. Efter en samlet afvejning finder landsretten, at hensynet bag optagelserne og videregivelsen af dem – nemlig at få belyst spørgsmål af væsentlig offentlig interesse – ikke berettigede de skete krænkelser af sagsøgernes privatliv og ret til integritetsbeskyttelse.”

[Klager] har endvidere henvist til Pressenævnets kendelse i sag nr. 2006-6-0360, der er parallel med nærværende sag, idet den omhandler plejepersonalet i en offentlig institution (i det ene tilfælde et plejehjem, i det aktuelle tilfælde en daginstitution), der udsættes for skjult overvågning i en længere periode iværksat af en af tv-stationen plantet ”muldvarp”, hvorefter sådanne optagelser anvendtes i en udsendelse, hvor der rettedes en skarp kritik af forholdene på institutionen. I afgørelsen anføres følgende:

”Det enkelte menneske har krav på beskyttelse af sin personlige anseelse, jf. vejledende regler for god presseskik, punkt B.1. Det påhvilede derfor Danmarks Radio at sikre en effektiv sløring af de personer, der fremgår af udsendelsen. Nævnet finder, at dette ikke er sket i tilstrækkeligt omfang, navnlig fordi stemmerne ikke er sløret. Nævnet udtaler kritik heraf.”

De krav til graden af sløring, som Pressenævnet og domstolene anvender, afhænger, som det ses af de oven for refererede afgørelser, af den konkrete situation.

Trailerens beskrivelse af forholdene på institutionen, hvor [Klager] arbejder, er stærkt negativ og førte til en stærk fordømmelse i offentligheden af de medvirkende medarbejdere. Dette var fuldt påregneligt, hvorfor de pågældende medarbejdere burde have været sløret efter standarder svarende til de anvendte i Pressenævnets kendelse i sag nr. 2006-6-0361 og til Østre Landsrets dom i sagen U 2015.3565 Ø – sløring i en sådan grad, at [Klager] ikke vil kunne genkendes af pårørende og bekendte.

TV 2 har i svaret til Pressenævnet anført, at de har svært ved at se, hvorledes [Klager] skulle være blevet krænket. [Klager] har hertil bemærket, at hun har fået sin ret til privatliv og ret til integritetsbeskyttelse krænket ved gennem adskillige uger at have været udsat for optagelser med skjult kamera på et ikke offentligt tilgængeligt område, der som det klare udgangspunkt er retsstridige og strafbare.

Hertil kommer, at [Klager] er personligt ramt som en del af en begrænset medarbejderskare på institutionen af indslagens stærkt negative beskrivelse af forholdene på institutionerne, idet hun i traileren er fremstillet på mindre flatterende vis, idet hun taler hårdt til et barn på knapt et år, der ikke har noget sprog.

Selv hvis optagelserne og visningen heraf i udgangspunktet ville kunne begrundes med henvisning til ytringsfriheden, er visningen følgelig under alle omstændigheder retsstridig og i strid med god presseskik, da [Klager] som følge af den mangelfulde sløring af optagelserne har kunnet genkendes af i hvert fald hendes pårørende og bekendte.

- Brug af muldvarp

[Klager] har anført, at de skjulte optagelser er foretaget dels med et kamera, som Dokumentarkompagniets agent provocateur [Muldvarpen] har båret rundt på i et bælte om maven, dels med et kamera, som hun har haft skjult i en taske, som hun har efterladt på de stuer, som hun har ønsket at overvåge i strid med lov om tv-overvågning og straffelovens kapitel 27, herunder straffelovens §§ 264 og 264 a.

TV 2s videregivelse af optagelserne udgør en overtrædelse af straffelovens § 264. Optagelserne er offentliggjort uden stemmesløring og er i strid med de presseetiske regler, hvorefter det enkelte menneske har krav på beskyttelse af sin personlige anseelse. Det er afgørende, at et medie som TV 2 som minimum respekterer dette krav på beskyttelse af det enkelte individ, når TV 2 vælger at bringe ulovligt tilvejebragte filmoptagelser.

TV 2 har anført, at [Muldvarpen] fungerede som ”muldvarp”. Hertil bemærkes, at det forhold, at ”muldvarp” måtte være en mere rammende betegnelse for [Muldvarpen]s rolle end ”agent provocateur”, ikke ændrer på, at dokumentationsværdien af hendes skjulte optagelser er tvivlsom, da hun havde en åbenbar interesse i, at de kritisable situationer opstår og ikke bliver bremset, samtidig med at det var hende, der havde det pædagogiske ansvar for børnene. Nogle af de i udsendelsen viste problematiske situationer kunne således måske have

været undgået, hvis den pågældende agent provocateur, som den garvede pædagog hun er med 15 års erfaring, havde udført sit arbejde og var trådt til, når yngre medarbejdere var i problemer, eller ikke slog til, fremfor at forholde sig passivt med henblik på at producere tv-underholdning.

[Klager] har ikke bestridt, at anvendelsen af en undercoverjournalist kan være et berettiget journalistisk redskab. Den tvivlsomme dokumentationsværdi af optagelserne i den konkrete situation er blot et supplerende moment, der taler for, at TV 2s brug af skjult kamera i den aktuelle situation på ingen måde har været proportional i forhold til formålet.

2.2 TV 2s synspunkter

Retlig interesse

TV 2 har ikke bestridt, at [Klager] har retlig interesse i indgivelsen af klagen.

Skjult kamera

- Samtykke

TV 2 har anført, at [Klager] ikke har givet samtykke til offentliggørelsen af de skjulte optagelser, hvorfor den samfundsmæssige interesse skal afvejes over for den enkeltes krav på beskyttelse.

TV 2 har gjort gældende, at der i relation til offentliggørelse af de skjulte optagelser er handlet i overensstemmelse med god presseskik.

- Samfundsmæssig interesse

TV 2 har anført, at den samfundsmæssige interesse i at dokumentere, om Københavns Kommune i praksis lever op til dagtilbudsloven og sit eget værdigrundlag i forhold til børn, der ikke selv har en stemme, og som ikke kan sige fra over for problematiske forhold, efter TV 2s opfattelse må tillægges særlig vægt. Dette understøttes også af den massive dagsorden og offentlige debat på regeringsniveau, som sagen har foranlediget, og som TV 2 tidligere har dokumenteret. Den samfundsmæssige interesse overstiger derfor hensynet til den slørede medarbejder, [Klager], som er optaget under udførelse af sit arbejde i en offentlig daginstitution, hvor forældre hver dag afleverer deres børn.

Det fremgår af dagtilbudsloven, at:

”Dagtilbud skal (...) give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.”

I Københavns Kommunes værdigrundlag for daginstitutionerne fremgår det:

”Alle børn skal opleve et trygt og omsorgsfuldt miljø, hvor de mødes med respekt og anerkendelse.”

[...]

”Alle børn har ret til positiv voksenkontakt hver dag.”

I [Daginstitutionen]s eget værdigrundlag står:

”Børn har brug for nære relationer, venskaber og tillid til, at verden vil dem det godt.”

Det er TV 2s opfattelse, at den samfundsmæssige interesse må tillægges særlig vægt, da der er tale om forhold for en gruppe svage borgere – små børn – der ikke har nogen mulighed for selv at komme til orde. Formålet er at undersøge, hvordan de personer, der fra forældrene har fået overdraget ansvaret for at varetage børnenes interesser, varetager den funktion, og hvorvidt kommunen lever op til dagtilbudsloven og sit eget værdigrundlag. Det er yderligere en skærpende omstændighed, hvis forældrene ikke får information om børnenes dagligdag, der kan give dem mulighed for at handle på deres børns vegne.

Beslutningen om at anvende optagelserne, hvor [Klager] indgår i, er foretaget efter en konkret afvejning af den samfundsmæssige interesse i at dokumentere, hvorvidt det, der bliver formidlet til forældrene, er i overensstemmelse med det faktiske. Optagelserne indgår i sammenhæng med andre optagelser fra en anden stue, samt fra en anden københavnsk institution, hvor de belyser dels, at kommunen ikke til fulde lever op til dagtilbudsloven, dels arbejdsbetingelserne for ansatte i disse københavnske daginstitutioner. Optagelserne har desuden til formål at vise, hvad forholdene i institutionerne konkret betyder for børnene, og hvorvidt Københavns Kommunes nye tilsyn og opfølgningen på disse har haft en gavnlig effekt.

Der er foretaget en grundig afvejning af hensynet til ikke at krænke [Klager]s privatliv over for hensynet til, at offentligheden får kendskab til, hvorvidt børnene får den omsorg, der er nødvendig for at fremme deres trivsel og udvikling, sådan som dagtilbudsloven foreskriver.

Optagelserne, der vises i traileren, er foretaget, efter at en nu tidligere pædagog havde hørt en masse gråd fra den pågældende stue. Uagtet, at der ikke er tale om et frit tilgængeligt område, så er optagelserne foregået uden for privatsfæren, på en offentlig arbejdsplads, og udelukkende for at afdække forhold af samfundsmæssig interesse. De borgere, der direkte modtager den offentlige ydelse, som [Klager] og de andre ansatte yder på vegne af Københavns Kommune, har ikke mulighed for selv at fortælle, hvad der foregår. Det er små børn, hvoraf mange af dem endnu ikke har et sprog. Forældre kommer kun sporadisk, når de bringer eller henter deres børn, og kender derudover kun til den del af børnenes dag, som de får oplyst af Københavns Kommune og de enkelte medarbejdere.

I den afvejning skal der lægges vægt på, at oplysningerne angår forhold vedrørende [Klager]s arbejdsudførelse, at der ikke indgår private forhold, og at optagelserne ikke var unødigt krænkende.

TV 2 har afvist, at de skjulte optagelser er foretaget i strid med straffelovens bestemmelser. Det er TV 2s vurdering, at optagelserne har været berettiget til varetagelse af en væsentlig samfundsmæssig interesse.

Der er foretaget en grundig afvejning af hensynet til ikke at krænke [Klager]s privatliv over for hensynet til, at offentligheden får kendskab til, hvorvidt børnene får den omsorg, der er nødvendig for at fremme deres trivsel og udvikling, sådan som dagtilbudsloven foreskriver.

TV 2 har endvidere anført, at det er TV 2s opfattelse, at de afgørende kritisable forhold, som bliver dokumenteret i udsendelsen, ikke eller kun meget vanskeligt ville kunne være dokumenteret på anden måde end ved skjulte optagelser. Udsendelsen sammenholder de ord, der står dagtilbudsloven og værdigrundlaget for Københavns Kommunes pædagogik med de reelle forhold, som børnene møder i en presset hverdag. Da dokumentationen af børnenes hverdag ikke ville kunne frembringes på anden vis, var betingelserne for brug af skjult kamera opfyldt i forhold til de presseetiske regler.

TV 2 har oplyst, at Dokumentarkompagniet i foråret 2018 gik i gang med at undersøge forholdene for de små børn i daginstitutionerne efter opfordring fra en kilde med erfaring inden for børnepsykologi. Dokumentarkompagniet tog kontakt til institutionsledere, pædagoger, forældre og fagfolk for at undersøge forholdene. Der var enkelte institutionsledere, der viste åbenhed i forhold til at lade et filmhold besøge daginstitutionen og skildre hverdagen der, men når institutionslederne involverede de øverste forvaltningschefer, kunne det alligevel ikke lade sig gøre. Det var særligt tydeligt, at ingen forvaltningsledelser ønskede at give åben adgang til netop de institutioner, hvor TV 2s kilder kunne fortælle om problematiske forhold for børnene.

Sideløbende med at Dokumentarkompagniet forsøgte at finde en institution, som de kunne filme med åbent kamera, kom de i sommeren 2018 i kontakt med en tidligere pædagog og nuværende journaliststuderende. Det blev overvejet, om TV 2 kunne få observationerne fra nuværende medarbejdere og forældre, men besluttede, at det ikke ville være forsvarligt at sætte dem i en sådan situation, hvor de risikerede at sætte deres tillid blandt kolleger, forældre og ledere på spil.

[Klager] har anfægtet TV 2s og Dokumentarkompagniets troværdighed i forhold til, om der er dokumentation for, at der er givet afslag på at filme fra daginstitutionerne. TV 2 har i den forbindelse henvist til klyngeleder [Klyngelederen]s mail af 12. november 2018 til Dokumentarkompagniet, hvoraf følgende fremgår:

”Kære [Journalist A] og [Journalist B]

Jeg har efter grundige overvejelser, besluttet jeg ikke vil deltage yderligere i jeres filmprojekt omkring kvaliteter i daginstitutioner. Samt at ingen af mine institutioner i klyngen skal være med.

Hvorfor nu det: jeg synes vores snakke har været spændende og jeg håber personligt, at I får et program ud af det. Men jeg vil ikke være med da, det er Københavns Kommunes navn og rygte der vil komme ud af de øjeblikke I vil få indblik i. Det vil få en betydning for andre i kommunen uanset hvilke billeder der kommer ud af det.

Så dette er min endelig beslutning, jeg ønsker ikke at forsætte, der ved kommer jeg heller ikke med forslag til at mødes igen.

Held og lykke med jeres projekt.
Med venlig hilsen
[Klyngelederen]
Klyngeleder
Valby/Vesterbro/Kgs. Enghave Klynge F”

Dette afslag har ligeledes været refereret i udsendelsen. En del af Dokumentarkompagniets research, herunder afslag på at få adgang til diverse daginstitutioner, foreligger i form af telefonsamtaler, som allerede af den grund ikke kan fremlægges for Pressenævnet.

TV 2 har bestridt, at de skjulte optagelser ”udelukkende belyser problemer, der allerede er kendt fra de tilsynsrapporter, som TV 2/Dokumentarkompagniet via aktindsigt var kommet i besiddelse af”. Det bestrides ligeledes, at ”brug af skjult kamera [...] alene tjener det formål at producere tv-underholdning.”

Det er et faktum, at de skjulte optagelser dokumenterer en række konkrete forhold for børnene, som ikke er beskrevet i tilsynsrapporterne. Det skal hertil bemærkes, at tilsynene bygger på anmeldte besøg, hvor medarbejderne ved, at de bliver observeret.

Det er vigtigt, at Pressenævnet bemærker, at de to tilsynsrapporter for daginstitutionen ikke forelå på det tidspunkt, hvor de skjulte optagelser blev foretaget. Tilsynsrapporten fra 2018 er først blevet udfærdiget den 14. december 2018, mens den udaterede rapport for 2019 først er udfærdiget efter udsendelsen.

Sammenfattende er det TV 2s klare opfattelse, at betingelserne for at offentliggøre de skjulte optagelser er opfyldt, idet TV 2 har fået afslag på at lave en sædvanlig reportage i daginstitutionen, hvor kommunen vidste, der havde været problemer. Den samfundsmæssige interesse i at forstå, hvad manglende normering og pædagogisk kvalitet betyder, overstiger klart hensynet til [Klager]s ønske om ikke at lade omverdenen se hendes pressede arbejdsforhold, og hvordan hun varetager sit arbejde. Der er således ikke handlet uproportionalt.

- Sløring

TV 2 har anført, at [Klager] var fuldt ansigts- og stemmesløret, da traileren blev vist på TV 2 den 17. maj 2019. Efter [Klager]s henvendelse til TV 2 har TV 2 dog ud fra et forsigtighedsprincip valgt at ændre stemmen yderligere. Den oprindelige trailer er ikke blevet vist efter den 17. maj 2019 kl. 14. Den nye, redigerede trailer er herefter blevet vist første gang den 22. maj 2019.

Det er TV 2s opfattelse, at [Klager] er sløret i overensstemmelse med god presseskik. De allernærmeste kolleger kender forholdene på arbejdspladsen, og de vil, uanset sløringen, kunne genkende [Klager], men de får ikke med visningen af optagelserne en viden, som de ikke havde i forvejen.

Det er således TV 2s opfattelse, at der er taget de videst mulige hensyn til [Klager]. TV 2 har såvel ansigtssløret som stemmesløret samtlige personer på optagelserne. TV 2 har ikke offentliggjort institutionens navn, og der er heller ikke vist billeder af institutionen udefra, der i givet fald vil kunne føre til identifikation af [Klager] i en bredere kreds.

TV 2 har henvist til en pressenævns sag, hvor FOA klagede over nyhedsindslag og artikler vedrørende plejecenteret [Plejecenteret], hvor der ikke blev udtalt kritik af offentliggørelsen af de skjulte optagelser, hvoraf visse optagelser var fra medarbejdernes frokoststue (dog uden at have privat karakter). Her udtalte Pressenævnet:

”Klagernes ansigter, bilers registreringsnumre og andre forhold, der umiddelbart vil kunne medføre identificering af klagerne, er slørede. Nævnet finder, at der er foretaget en tilstrækkelig anonymisering, og at det forhold, at klagerne frisurer eller stemmer ikke var slørede, ikke kan føre til et andet resultat.”

Kun personer, der på forhånd har et særligt kendskab til [Klager], har kunnet identificere hende, herunder personer, der på forhånd har haft kendskab til, at udsendelsen er lavet i den pågældende institution, for eksempel fordi de er kolleger, eller fordi de har været indkaldt til forældremøde.

Det forhold, at [Klager] er yderligere disponeret for genkendelse, da hun efter det oplyste er et kendt ansigt i lokalmiljøet, kan efter TV 2s opfattelse ikke i sig selv føre til, at der burde være sket en særlig sløring af [Klager] i forhold til de øvrige medarbejdere. Der gives ingen oplysninger om, hvor i København den pågældende institution ligger, hvad den hedder eller andet, der kan forbinde optagelserne til [Klager].

[Klager] har i klagen til Pressenævnet henvist til sagerne om DRs optagelser på Fælledgården.

I Pressenævnets sag nr. 2006-6-0361 var det beboerne (ved disses pårørende), der klagede over den manglende sløring, og hvor Pressenævnet fandt det særligt kompromitterende, at man viste deres bare underliv, hvilket var årsagen til, at der blev udtalt kritik. I Pressenævnets sag nr. 2006-6-360 var det FOA, der klagede på vegne af nogle ansatte. Her udtalte Pressenævnet kritik af, at sløringen ikke var effektiv og henviste til, at stemmerne ikke var slørede (FOA havde gjort gældende, at ”sløringen af ansigterne er utilstrækkelig, idet hverken stemmer, hår, overkroppe mv. er sløret”). Pressenævnet udtalte desuden kritik af, at der ikke var sket forelæggelse for medarbejderne selv.

Pressenævnet vurderede til gengæld, at ”den samfundsmæssige interesse i at belyse de omhandlede forhold i ældreplejen gjorde det berettiget at anvende skjulte optagelser – selvom det skete i deres private bolig. Nævnet har her blandt andet lagt vægt på, at produktionsselskabet havde fået afslag på henvendelser om at have en traditionel reportage vedrørende Fælledgården.” (Produktionsselskabet havde fået lov til at foretage optagelse på en bestemt beboers værelse).

Den nævnte efterfølgende landsretssag er heller ikke sammenlignelig med nærværende sag. Landsretten fandt, at optagelserne forekom konstruerede og iscenesat af journalistpraktikanten og udtalte:

”Optagelserne giver efter bevisførelsen for landsretten ikke et dækkende og retvisende billede af det forudgående og efterfølgende forløb.”

Dernæst er det værd at bemærke, at sløringsgraden – som det fremgik af den forudgående pressenævns sag – også var en anden. Hertil kommer, at det af landsrettens afgørelse fremgik, at den ene sagsøger ifølge eget udsagn havde en meget speciel stemme, og en anden sagsøger oplyste, at han var den eneste mandlige leder på den navngivne institution.

- Brug af muldvarp

TV 2 har oplyst, at [Muldvarpen] begyndte sit ansættelsesforhold i [Daginstitutionen] den 11. december 2018 og sluttede den 10. januar 2019.

TV 2 har afvist, at [Muldvarpen] har ageret agent provocateur i traileren. [Muldvarpen] har ikke fremprovokeret en bestemt adfærd eller provokeret nogen til at agere på en bestemt måde. [Muldvarpen] har – ud over at passe sit job som pædagog – blot observeret børnenes dagligdag som muldvarp.

Der er ikke nogen regler i Danmark, der regulerer brugen af muldvarpe. At bruge en muldvarp eller en undercoverjournalist er således ikke i sig selv i strid med de presseetiske regler. Det kan være nødvendigt at udgive sig for at være en anden for at afdække kritiske forhold, for at infiltrere miljøer, der ikke ønsker, at offentligheden skal få kendskab til deres gøren og laden – eller i bedste fald kun til bestemte dele heraf.

TV 2 har henvist til [Person A]s udtalelse til Journalisten i artiklen *”Fem gode råd, hvis du vil udgive dig for at være en anden”*, som blev bragt den 9. februar 2015 på Journalistens netavis journalisten.dk, hvor hun netop påpeger, at det kan være nødvendigt at udgive sig for at være en anden.

Det fremgår af Pressenævnets praksis, at der ikke udtales kritik af brugen af muldvarpe. Som illustration kan det nævnes, at TV 2 ikke fik kritik for at benytte en vikar som muldvarp i plejecenteret, [Plejecenteret], til nyhedsindslag og artikler, for at lade journalister udgive sig for at være patienter i *”Snyd eller Borrelia”* eller for at agere husejere, der skal have bygget om i *”Klamphuggerne”*. DRs anvendelse af muldvarpe, der tog ansættelse som sygehjælpere på plejehjem, blev heller ikke kritiseret af Pressenævnet. Pressenævnet kritiserede imidlertid, at der manglede anonymisering af en beboer, der blev vist i en særlig kompromitterende situation, nemlig da han blev vasket på sine intime dele.

Påstanden om, at muldvarpen skulle have ”en åbenbar interesse i, at de kritisable situationer opstår” er både urigtig og en urimelig beskyldning. Muldvarpen har dokumenteret de situationer, som opstår i det daglige i en daginstitution og har ikke påvirket personer til at ændre eller undlade bestemte handlinger. Muldvarpen har enten ikke været til stede ved de mest

kritisable episoder, eller også har hun selv forsøgt at løse opgaven som pædagog bedst muligt. Muldvarpen er ansat på samme vilkår som alle andre pædagoger i institutionen. Der er mange klip i udsendelsen, hvor man netop ser muldvarpen selv på arbejde som pædagog, og hvor hun selv forklarer efterfølgende til kamera, at det er svært at overskue så mange børn.

TV 2 kan fuldstændig afvise den udokumenterede påstand, at muldvarpen skulle have ”forholdt sig passivt med henblik på at producere tv-underholdning”. Tværtimod har muldvarpens hensigt – ligesom det var Dokumentarkompagniets og TV 2s hensigt – at dokumentere forholdene i de pressede daginstitutioner. Det er TV 2s opfattelse, at de skjulte optagelser til fulde dokumenterer, at muldvarpen har forsøgt at udføre sit pædagogiske arbejde, præcis som hun har gjort i de 15 år, hun arbejdede som pædagog.

Sammenfattende har de skjulte optagelser af [Klager] været offentliggjort i overensstemmelse med god presseskik. Der er i øvrigt ikke noget i traileren eller den måde denne er klippet på, der i sig selv er selvstændig krænkende eller i strid med de presseetiske regler. Det har derfor været berettiget at bringe et lille udsnit af udsendelsen som sket i traileren, hvor seerne godt ved, at der er tale om klip taget ud af en større sammenhæng.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Martin Lavesen, Jørn Mikkelsen, Lene Sarup og John Meinert Jacobsen.

Kompetence

Pressenævnet bemærker, at det følger af medieansvarslovens § 43, at Pressenævnet træffer afgørelse i sager om, hvorvidt der er sket offentliggørelse i strid med god presseskik, jf. § 34, og hvorvidt et massemedie efter reglerne i lovens kapitel 6 er forpligtet til at offentliggøre et genmæle. Spørgsmål om, hvorvidt der er sket overtrædelse af straffeloven, hører under domstolene og falder uden for nævnets kompetence.

Retlig interesse

Det er en betingelse for at klage til Pressenævnet, at klageren har retlig interesse i det forhold, der klages over. Det indebærer, at man som person, virksomhed, organisation eller lignende skal være omtalt, afbildet eller på anden måde identificeret i mediet. Det er ikke tilstrækkeligt blot at have interesse i det emne, der er behandlet.

Klagen er indgivet af [Klager], der er pædagogmedhjælper ansat i [Daginstitutionen], og som høres og ses på de skjulte optagelser, der afspilles i traileren.

Pressenævnet finder, at [Klager] – uanset om hun umiddelbart kan identificeres eller ej – må anses for at optræde i mediet på en sådan måde, at hun har retlig interesse og er klageberettiget.

*God presseskik**Skjult kamera*

[Klager] har klaget over TV 2s offentliggørelse af optagelser indhentet med skjult kamera, som hun ikke har givet samtykke til blev bragt. [Klager] har desuden klaget over TV 2s brug af muldvarp.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at offentliggørelse af skjulte optagelser bør kun ske, hvis de medvirkende har givet samtykke, eller hvis den samfundsmæssige interesse klart overstiger den enkeltes krav på beskyttelse, og den fornødne journalistiske dokumentation ikke eller kun meget vanskeligt kan skaffes på anden måde, jf. punkt B.7.

Pressenævnet lægger til grund, at [Klager]s samtykke ikke var indhentet forud for offentliggørelsen af traileren.

Traileren til udsendelsen *"Daginstitutioner bag facaden"* omhandler forholdene i to daginstitutioner i Københavns Kommune og afdækker en række problematiske forhold for børnene. I traileren indgår [Klager] i en kort sekvens med et grædende barn indhentet med skjult kamera.

Pressenævnet finder, at det har klar samfundsmæssig interesse at belyse pædagogisk kvalitet og normeringer i daginstitutioner.

Nævnet lægger til grund, at TV 2 forud for offentliggørelsen af udsendelsen fik afslag på at filme i samtlige institutionsklynger i Valby, Vesterbro og Kgs. Enghave i Københavns Kommune, herunder i [Daginstitutionen], som [Klager] er ansat i.

Nævnet lægger endvidere til grund, at [Daginstitutionen] i udsendelsen betegnes "den røde institution", og at institutionen ved Københavns Kommunes tilsyn i 2018 og 2019 blandt andet fik den røde anmærkning "behov for ny/ændret indsats".

Nævnet lægger herudover til grund, at TV 2s muldvarp, [Muldvarpen], som efter det oplyste er pædagoguddannet, var ansat som pædagog i [Daginstitutionen] fra den 11. december 2018 til den 10. januar 2019.

[Klager] har anført, at optagelserne udelukkende belyser problemer, der allerede er kendt fra de tilsynsrapporter fra [Daginstitutionen], som TV 2/Dokumentarkompagniet via aktindsigt var kommet i besiddelse af.

TV 2 har anført, at optagelserne dokumenterer konkrete forhold for børnene, som ikke er beskrevet i tilsynsrapporterne fra 2018 og 2019, og at tilsynsrapporterne ikke forelå på det tidspunkt, hvor optagelserne blev foretaget, idet tilsynsrapporten fra 2018 først er blevet udfærdiget den 14. december 2018, mens den udaterede rapport for 2019 først er udfærdiget efter udsendelsen.

Ved bedømmelse af, om offentliggørelsen af optagelserne indhentet med skjult kamera og ved brug af muldvarp var berettiget, har nævnet lagt vægt på, at traileren viser et udsnit af udsendelsen, som belyser Københavns Kommunes opfølgning på de pædagogiske tilsyn i den omtalte daginstitution, herunder den fortsatte udfordring med den pædagogiske kvalitet og normeringer, at den kritiske sekvens i optagelserne ikke konkret beskrives i tilsynsrapporterne, samt at optagelserne ikke viser [Klager] i en privat situation, men viser hendes ageren som led i hendes arbejde som pædagogmedhjælper i [Daginstitutionen].

Nævnet finder herefter, at hensynet til [Klager] ikke overstiger den samfundsmæssige interesse, og at det må anses for meget vanskeligt at fremskaffe den fornødne journalistiske dokumentation for kritisable forhold i den omtalte daginstitution uden brug af skjult kamera.

Det er Pressenævnets opfattelse, at et medie, der kritiserer en virksomhed eller myndighed, i den forbindelse ikke bør omtale eller vise ikke-ledende medarbejdere på en sådan måde, at de ud fra mediets oplysninger kan identificeres.

Da [Klager] optræder som menig medarbejder, påhvilede det TV 2 at sikre en effektiv sløring af hende. TV 2 bragte efter offentliggørelsen af den oprindelige trailer en redigeret version af traileren, hvor [Klager]s stemme var ændret yderligere. [Klager]s ansigt og stemme, der umiddelbart vil kunne medføre identificering af hende, var sløret i den oprindelige og nuværende trailer. Nævnet finder, at der er foretaget en tilstrækkelig anonymisering, idet [Klager] ikke er identificerbar for en bredere kreds, medmindre man i forvejen har særligt kendskab til [Klager].

På denne baggrund udtaler nævnet ikke kritik af TV 2 for at offentliggøre optagelserne indhentet med skjult kamera eller af TV 2s brug af muldvarp.